

GDK 922.2:91(045)(497.4)=163.6

»EMoNFUr - Zasnova mreže za spremljanje stanja nižinskega gozda in pogozditev v urbanem prostoru v Lombardiji in urbanega gozda v Sloveniji«

Andrej VERLIČ, Urša VILHAR, Primož SIMONČIČ
Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, SI – 1000 Ljubljana

Gozd, gozdno drevje, parki in druge zelene površine znotraj ali blizu urbaniziranih območij so sestavni del urbane krajine. Biodiverzitetna in ohranitev gozdov sta pomembni vsebini EU okoljske politike. Zato je ključnega pomena poznavanje stanja in razumevanje naravnih gozdov, kot tudi gozdov znotraj in izven naseljenih območij, za katere se največkrat uporablja termin urbani in periurbani gozdovi.

V zadnjih tridesetih letih je bilo v deželi Lombardiji in drugih evropskih državah izvedenih veliko pogozditev na sicer ekološko degradiranih območjih, kot so opuščena kmetijska zemljišča, nekdanja industrijska območja, ipd. Ti na novo osnovani gozdovi v bližini mestnih in primestnih območij imajo pomembno vlogo v okoljskem in socialnem smislu.

Cilj ohranitve gozdov od dobrega gospodarja zahteva poznavanje stanja in razumevanje razvoja teh gozdov. V urbaniziranih okoljih je nabor dejavnikov, ki intenzivno vplivajo na delovanje gozdnega ekosistema, veliko večji kot v gozdovih izven naseljenih območij. Krčitve gozdov zaradi infrastrukture, urbanizacije in kmetijske rabe, onesnažila, rekreacijske aktivnosti, itd. lahko brez učinkovitega spremljanja

stanja in pravočasnega ukrepanja povzročijo njihovo degradacijo. Dolgoročno spremljanje stanja urbanih gozdov je zato pomembno za pripravo smernic ohranjanja in upravljanja teh gozdov.

Temu je namenjen LIFE+ projekt EMoNFUr, v katerem kot partnerji sodelujejo Gozdarski inštitut Slovenije, ERSAF - Regionalna agencija za kmetijske in gozdarske storitve, *Parco Nord Milano* in italijanska Dežela Lombardija. Projekt sofinancirajo evropska komisija preko programa LIFE+, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje Republike Slovenije ter Mestna občina Ljubljana.

Predstavitev LIFE+ projekta EMoNFUr

Cilj LIFE+ projekta EMoNFUr je izdelati predlog za evropsko mrežo spremljanja stanja urbanih gozdov ter testirati aktivnosti spremljanja urbanih gozdov v deželi Lombardiji in Sloveniji. Na osnovi področnih evropskih politik bo projekt EMoNFUr predlagal ukrepe za uskladitev in uporabo sinergij med različnimi programi spremljanja stanja gozdov na nacionalni, regionalni in evropski ravni. Projektni konzorcij bo predstavil minimalne zahteve za spremljanje stanja urbanih gozdov. Poleg obveznih parametrov, kot

Slika 1: Urbani gozdovi Mestne občine Ljubljana – pogled z Ljubljanskega Gradu (Avtor: Andrej Verlič)

Slika 2 : Parco Nord Milano – primer pogozditve ekološko degradiranega urbanega območja (Arhiv Parco Nord Milano)

so biodiverziteta rastlinstva in živalstva, inventura gozdov, zdravje gozda in gozdna tla, bodo člani mreže lahko spremljali tudi druge okoljske parametre, glede na specifične razmere oziroma potrebe. Eden od ciljev projekta je tudi priprava smernic upravljanja urbanih gozdov ter podati predloge za prihodnje projekte na temo spremljanje stanja le-teh. Opravljena bo analiza izbranih ekosistemskih storitev, ki jih lahko omogočajo urbani gozdovi v deželi Lombardiji in v Sloveniji, pozornost pa bo namenjena tudi ozaveščanju lokalnih interesnih skupin in deležnikov o pomenu spremljanja urbanih gozdov in njihovi vlogi pri blažitvi posledic podnebnih sprememb.

Projektni partnerji

Vodilni partner projektne naloge je ERSAF - Regionalna agencija za kmetijske in gozdarske storitve, operativno telo dežele Lombardije, ki opravlja tehnične in promocijske dejavnosti na področju kmetijstva, gozdarstva, razvoja podeželja in upravljanja naravnih virov in varovanja z večnamenskim in povezovalnim pristopom. Iz dežele Lombardije sodelujeta še projektna partnerja *Parco Nord Milano* in Dežela Lombardija. Območje *Parco Nord* se nahaja v severnem delu metropolitanskega območja v Milanu (približno 9 km od centra mesta). V preteklosti je območje pripadalo industrijskim družbam, specializiranim za mehanske izdelke. Proizvodnja je prenehala v poznih '60. Glavne industrijske panoge so se odmaknile daleč od metropolitanskega območja Milana. V zgodnjih sedemdesetih letih je velik del območja kupila vlada Lombardije preko „*Parco*

Nord Milano“, ki je bil zadolžen za izgradnjo parka z odstranitvijo industrijskih odpadkov in za sajenje gozdnih dreves. Dežela Lombardija preko Zelenega Sistema (*Sistemi Verdi*) in Oddelka za krajinarstvo upravlja regionalna omrežja Nature 2000 in njegovo povezovanje z drugimi zavarovanimi območji. V gozdarskem sektorju dejavnosti obsegajo zlasti razvoj urbanih in periurbanih zelenih površin in razvoj celotnega sektorja gozdno-lesne energije; namen je predvsem ohranjanje in varovanje zemljišč. Cilji *Sistemi Verdi* in Oddelka za krajinarstvo so krepitev teritorialne in socialno-okoljske dediščine in prepoznavanje lepote lombardijske pokrajine, njenega bogastva in raznolikosti. Delujejo na področjih zaščitene območij, biotske raznovrstnosti, krajine in gozdov.

Slovenski partner v konzorciju je Gozdarski inštitut Slovenije, javni raziskovalni zavod nacionalnega pomena s področja temeljnega in aplikativnega raziskovanja gozdov, gozdne krajine, gozdnih ekosistemov, gozdarstva, divjadi in lovstva v Sloveniji. Gozdarski inštitut Slovenije izvaja javne službe v okviru raziskovalnega programa in komplementarnih raziskav ter javne gozdarske in okoljske službe.

V Sloveniji sta bili izbrani dve območji testnih aktivnosti znotraj meja Mestne občine Ljubljana. Prva lokacija je na območju urbanega gozda, ki je del krajinskega parka Tivoli, Rožnik, Šišenski hrib, druga je na območju primestnih nižinskih poplavnih gozdov ob reki Savi v bližini vasi Gameljne. Krajinski park Tivoli, Rožnik, Šišenski hrib se nahaja zahodno od središča Ljubljane. Leta 1984 je bilo območje

Slika 3: Projektna skupina med ogledom meritev intenzivnega spremljanja stanja urbanega gozda, ki je del krajinskega parka Tivoli, Rožnik, Šišenski hrib v Mestni občini Ljubljana (Avtor: Matej Rupel)

z odlokom razglašeno za krajinski park, sedaj pa večji del območja gozda opredeljen z Odlokom o gozdovih s posebnim namenom (GPN, 2010). Ploskve za testiranje metodologij v okviru LIFE+ projekta EMoNFUr se nahajajo v neposredni bližini Gozdarskega inštituta Slovenije. Na tej lokaciji so bile v preteklosti že izvajane določene meritve intenzivnega spremljanja stanja gozdov, kar je dobro izhodišče za primerljivost testiranih metodologij

v projektne naloge EMoNFUr. Primestni nižinski poplavni gozdovi ob reki Savi so pomembni zaradi ohranjanja avtohtonega črnega topola v nižinskih obvodnih logih, ki jih občasno še poplavlja vode. Evropski črni topol (*Populus nigra* L.) je pionirska drevesna vrsta obvodnih ekosistemov in indikator ohranjenosti obrežnih in poplavnih logov. Čeprav ima velik naravni areal, je črni topol danes že ena najbolj ogroženih drevesnih vrst v Evropi. Črni topol lahko kljub sicer široki ekološki amplitudi in sorazmerni odpornosti na onesažen zrak postane ogrožen v vseh obdobjih življenjskega razvoja zaradi sprememb v preskrbljenosti s talno vodo. Zaradi vnosa tujega materiala (hitrorastočih topolovih klonov) v preteklosti na njegova naravna rastišča, prihaja tudi do možnosti nastanka spontanov hibridov med vnesenimi in avtohtonimi vrstami črne topole in s tem do zmanjševanja genetskega potenciala avtohtonih populacij, ki je pogoj za njihovo prilagoditveno sposobnost na spremembe življenjskega okolja, razmnoževanje in preživetje v celoti.

Projektne konzorcij italijanskih in slovenskih partnerjev tesno sodeluje z znanstvenim svetom projekta, sestavljenim iz mednarodne skupine znanstvenikov in raziskovalcev, ki bodo aktivno spremljali približevanje ciljem projekta. Ustanovljeno je bilo tudi delovno telo, da se zagotovi učinkovita komunikacija, vključenost in sodelovanje v priprave in ukrepe v okviru izvajanja projekta.

972:945.2(045)=163.6

Za gozdove in ljudi

Nežen dotik in globoka sled.

S temi besedami je eden od udeležencev izrazil svoje mnenje o dogodku Za gozdove in ljudi, ki sta ga organizirali Pahernikova ustanova in ProSilva Slovenija s številnimi soorganizatorji in podporniki in pod pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije, v soboto 8. 12. 2012 v Pahernikovi gozdovih na Pohorju. Organizatorji so kot glavni namen prireditve opredelili predstavitev Pahernikove ustanove in sonaravnega ter trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Nad 170 udeležencev je v sončnem septembrskem dopoldnevu prispelo s tremi avtobusi ter nekaj osebnimi avtomobili in kombiji iz različnih koncev Slovenije v Radlje ob Dravi, kjer se je prireditve začela s pozdravnimi nagovori. Na pot skozi Pahernikov gozd so krenili sredi dneva,

razdeljeni v 6 skupin. Vodniki so jih popeljali po treh poteh, naslovljenih s vsebinskimi poudarki: pohorska družina, vzorčni gozd in Pahernikova smreka.

Na poteh skozi gozd

Udeleženci so se srečali s predstavitvijo mnogih obrazov gozda in gospodarjenja z njim. Za to so poskrbeli vrhunski predavatelji iz Oddelka za gozdarstvo Biotehniške fakultete, Gozdarskega inštituta Slovenije, Zavoda za gozdove Slovenije, poleg njih pa tudi umetniki – kulturniki in umetniki ročne obdelava lesa in kamna. Njihove predavitve so bile podprte z 21 posterji z različnimi vsebinami, na primer o izjemnih drevesih, trajnostnem gospodarjenju, zdravju gozda, vlogi gozda in vode, zgodovini pohorskih gozdov, povezanosti pohorskih ljudi z